

Motion till riksdagen

1988/89:Jo786

av Sture Thun m. fl. (s)

Skyddet av känsliga miljöer

Sjön Sommen ligger inom sydsvenska höglandets starkt kuperade randzon på gränsen mot östgötaslätten. Rikedomen på sprickbildningar och förkastningar skapar en naturtyp av storslagen och sällsynt skönhet.

Genom sin säregna natur och sitt centrala läge har Sommenområdet ett stort värde ur rekreationssynpunkt och har därför även utpekats som riksintresse för rörligt friluftsliv.

Landskapet kring sjön Sommen domineras i hög grad av skogen vilken omsluter sjön på ett naturligt och harmoniskt sätt. Den branta topografin med bergsryggar och mellanliggande dalar förstärker intrycket av de stora skogsarealerna, och från många platser kan man uppleva rent hänförande utsikter över sjön med dess mångfald av vikar och öar.

Sjön är uppdelad i ett östligt och ett västligt bäcken.

Det största djupet i sjön är uppmätt till 57 meter. Men även i övrigt är sjön djup och på flera platser har djup på över 40 meter konstaterats.

Genom det stora sjödjupet är också vattenvolymen ansevärd, ca 2 100 milj./m³. Omsättningen av vattnet är dock relativt långsam och det tar närmare 11 år i genomsnitt för vattnet att passera det östra bäckenet.

Det västra bäckenet som genomflytes av Svartån är mindre och grundare och uppehållstiden är här beräknad till 1,5 år.

Det östra bäckenet av sjön är näringsfattigt vilket håller tillbaka utvecklingen av t.ex. alger och övriga vattenorganismer. Vattnet håller sig därför klart vilket avspeglas i stort siktdjup, 5–10 meter, i denna del av sjön.

Sommens östra del hör till landets bästa klarvattensjöar med idealiska egenskaper både som vattentäkt, för friluftsbad och som fiskevatten för ädelfisk. Den västra delen kommer inte upp till denna "superklass" men är likväl av mycket god beskaffenhet.

Sjöytan är ca 132 km² och strandlinjens längd 350 km. Uppgifterna på antalet öar varierar därigenom ansevärt också beroende på hur man vill definiera begreppet ö. En ganska vanlig uppgift är att sjön har lika många öar som året har dagar.

Sjön Sommens fågelfauna är inte speciellt artrik. Det relativa fåtal arter som ändå finns här är dock särpräglade för sin miljö. Således finner man här enslingar och typiska skogssjöfåglar som t.ex. storlom, häger, småskrak och gråtrut. Av rovfåglar är det framför allt fiskgusen som med rätta kan förknippas med sjön. Ett tjugotal boplatser finns i sjöområdet. Här och var på öarna häckar också lärkfalken. Förändringarna i fågelfaunan har varit ganska små under de senaste seklerna.

Floran präglas av den relativt näringsfattiga berggrunden runt sjön och

på öarna. En viss påverkan av östgötaslätterns näringsrikare bergarter märks dock. Sålunda finns flerstädes rika bestånd av backsippa, men även sådana sällsyntheter som adam och eva, rödsyssla, mosippa och sandlilja förekommer på några platser runt sjön. De relativt talrika klippbranterna erbjuder i sig själva också ofta gynnsamma betingelser för vissa värme- och ljusälskande växtarter. Nedanför branterna finns ibland mer eller mindre starka inslag av lundvegetation i den annars tämligen enformiga barrskogen.

Också djurlivet kännetecknas av att barrskogen dominerar. Större villebråd samt skogsfåglar som tjäder och orre förekommer allmänt. Genom att det moderna skogsbrukets allt större hyggesarealer har ökat näringstillgången i skogarna, har speciellt älgstammen i området ökat kraftigt under det senast decenniet.

Friluftslivet i anslutning till sjön Sommen domineras av det stora antalet fritidsbåtar.

Sommens flikiga sjökontur med djupa vikar och mängder av öar gör sjön särskilt intressant för det rörliga friluftslivet. Steniga, otillgängliga bergbranter växlar med vänligt mjukslipade badhållar och sandstränder, och merparten av de över 300 öarna är dessutom obebyggda.

Allt detta, plus det faktum att sjön Sommen har varit och fortfarande är ganska svårtillgänglig från landsidan har medverkat till att båtbeståndet har ökat mycket kraftigt för att i dag vara uppe i cirka 1 800 båtar.

Den fina vattenkvaliteten och stora djupet gör att sjön är intressant ur fiskesynpunkt, främst känd för sitt bestånd av röding, öring och siklöja.

Det stora skogsbeståndet runt sjön och på öarna i sjön ägs numera till största delen av Boxholms Skog AB. Ägaren anmälde att avverkning skulle ske under hösten 1987 på fem öar med ett uttag på ca 4 500 m³ skog.

Någon regelmässig avverkning på mellanstora och mindre öar har inte utförts av den tidigare ägaren.

Berörda kommuner protesterade mot den planerade avverkningen och vädjade — efter att i sitt samrådsorgan i Sommenfrågan ha haft överläggningar med ägaren och representanter för skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsens naturvårdsenhet — till ägaren att inställa den planerade avverkningen.

Även en stor opinion i form av debatt i massmedia där risken för skador på fågelliv och växter framhölls, gjorde att den planerade avverkningen uppsköts. Ägaren har nu arbetat fram en ny skogsbruksplan för det känsliga området.

Av det ovan anförda framgår att det samråd, enligt skogsvårdslagens 21 § och förordning, som skall ske med kommuner inte ger tillräckliga möjligheter att skydda känslig miljö ur allmänna natur- och miljövårdsintressen.

Skogsvårdsstyrelsen har till kommunerna framhållit att kommunernas önskemål sträcker sig längre än vad naturvårdslagen medger.

Som ovan framhållits finns stor risk att känsliga miljöer som är av riksintresse skadas om inte ägaren låter miljöintresset gå före vinstintresset. I detta fall tog ägaren hänsyn till kommunernas och befolkningens protester och de stora naturvårderna kunde för tillfället räddas. Men vi vet inte för hur lång tid.

För att få ett tillräckligt skydd för områden av den typ som här beskrivits är det nödvändigt, som vi ser det, att de klassas som miljöskyddsområden. Vill man inte gå så långt är det nödvändigt att ändra lagstiftningen så att berörda kommuner får möjlighet att inge veto mot verksamhet som kan skada känslig miljö.

Mot. 1988/89
Jo786

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att ge känsliga miljöer ett bättre skydd.

Stockholm den 24 januari 1989

Sture Thun (s)

Torsten Karlsson (s)

Ingvar Björk (s)